

Call voor projectindicaties 2018

Aan : Kennisinstellingen
Van : Projectteam Kas als Energiebron
Datum : april 2018
Onderwerp : Call voor projecten 2018

Inleiding

In het kader van het klimaatbeleid heeft LNV in 2018 additionele middelen beschikbaar voor projecten die bijdragen aan het versneld realiseren van de CO₂-reductie. Het doel is een reductie van 1 Mton CO₂ in 2030 boven de inspanningen van bestaand beleid.

In dit memo willen wij u uitnodigen om indicaties voor projectvoorstellen in te dienen bij het programma Kas als Energiebron (KaE). Deze voorstellen kunnen leiden tot financiering van energieprojecten die kunnen starten vanaf april 2018. Graag wijzen wij u erop dat indicaties en projecten waarbij het bedrijfsleven participeert via een eigen financiële bijdrage extra welkom zijn en in sommige projecten zelfs noodzakelijk.

Hierna vindt u een beschrijving van de procedure met de relevante deadlines en de beschrijving van onderwerpen waarop indicaties tot projectvoorstellen gevraagd worden. Daarbij wordt gemeld wat de ambities zijn op bepaalde onderwerpen. Indicaties die (wezenlijk) bijdragen aan het bereiken van de ambities en doelen, maar waar het onderwerp niet specifiek genoemd is, zijn ook welkom.

Procedure en deadlines

We vragen om projectindicaties die zo spoedig mogelijk tot **honorering kunnen leiden in 2018 en ook nog in 2018 uitgevoerd kunnen worden**. De indicaties willen we uiterlijk vrijdag 13 april ontvangen. **Vanwege de additionele middelen zal een spoedprocedure gevolgd worden.**

Voor het indienen van de indicatie graag het bijgevoegde format gebruiken en niet meer dan 1 A4 lang. De indicaties worden beoordeeld door de onderzoekscoördinatoren van het projectteam KaE waarna de indiener een advies krijgt om de indicatie wel of niet uit te werken tot een projectvoorstel. Daarna worden de conceptvoorstellen ingediend. De onderzoekscoördinatoren voorzien deze voorstellen van commentaar. De definitieve projectvoorstellen worden vervolgens voorgelegd aan de Ondernemingsgroep Kas als Energiebron van LTO Glaskracht Nederland. Deze groep zal advies uitbrengen m.b.t. honorering aan de financiers; in dit geval het ministerie van LNV.

In het hierna volgende tijdschema vindt u de deadlines en de beoogde beslisdata:

Actie	Uiterste datum
indiening indicaties	Vrijdag 13 april
bespreking indicaties met instellingen	In overleg
indiening concept voorstellen	Nog te bepalen
reactie op concept voorstel (beoogd)	Nog te bepalen
indiening definitief voorstel	Nog te bepalen
Advies Ondernemingsgroep Kas als Energiebron	Nog te bepalen
Besluit bestuur LTO Glaskracht Nederland / LNV	Nog te bepalen

Concrete ontwikkeldoelen

De nadruk ligt op klimaatneutraliteit, verminderde CO2-behoefte en daadwerkelijke implicatie op bedrijven. Kortom integrale (grensverleggende) oplossingen die snel toepasbaar zijn c.q. gedemonstreerd worden. De indicaties zullen op die potentie beoordeeld worden. Om de extra reductie in 2030 te kunnen realiseren zijn projecten welkom die leiden tot:

Warmte / Het Nieuwe Telen:

Verlagen piekverbruik

Als bedrijven nu of in de toekomst duurzame warmte gaan inzetten ter vervanging van warmte uit fossiele bronnen, dan zal de nadruk nog meer dan nu al het geval is liggen op beperking van het piekverbruik in de winter. Dat komt omdat de kosten voor het gebruik van duurzame- of restwarmte vooral bepaald worden door de aansluitcapaciteit of het vermogen, dus door het verbruik in de koudste week van het jaar en zelfs koudste dag. Het zwaartepunt qua energiebesparing in de toekomst ligt op het verder beperken van de piekvraag:

1. ***nieuwe, hoog-isolerende kasdekken,***
2. ***extra, hoog-isolerende energieschermen***
3. ***installaties om latente warmte terug te winnen.***
4. ***Seizoensopslag van warmte***
Vooral decentrale opslag (op de bedrijven of voor kleine clusters) lijkt strategisch kansrijk. Hier zal naast de investering ook het opslagrendement (het deel van de warmte dat nuttig gebruikt kan worden) van belang zijn.
5. ***Teeltmaatregelen:*** bijv. temperatuur integratie over langere periode. Hier worden in eerste instantie niet teeltproeven beoogd, maar meer een inventarisatie wat al gebruikelijk is op dit gebied in de praktijk of wat op basis van onderzoek uit het verleden al is aangetoond.

Wat nodig is aan activiteiten om deze ontwikkelingen te stimuleren is:

- Opstellen van nieuw kas- en (klimaatneutrale) teeltconcepten, ook voor vernieuwbouw van kassen
- Monitoren en begeleiden van het gebruik bij de eerste toepassingen
- Eventueel ondersteunend teeltonderzoek voor het geval de innovaties leiden tot noodzakelijke teeltaanpassingen.
- Stimuleren van de technologische vernieuwing door pre-competitieve ondersteuning van de ontwikkeling. Dit kan bijvoorbeeld via onderzoek, ontwikkeling en testen.

Licht / belichting

Meer natuurlijk licht in de kas.

Het gaat hierbij m.n. om onderzoek naar nieuwe kasdekmaterialen en schermen, zoals in de Winterlichtkas.

Efficiëntere belichting.

Bij de toepassing van LED belichting is het vooral de vraag hoe er energiezuiniger mee te telen. Dit het omgaan met het gemis aan warmtestraling, maar ook de teelt gevolgen met het belichten met een beter spectrum voor groeilicht. Hiervoor is onderzoek/demonstratie nodig en begeleiding/ monitoring in de praktijk bij de eerste toepassers.

Een nieuwer aspect is daarbij dat toekomstige concepten dat de energievoorziening veelal all-electric kunnen zijn. Daarbij, maar ook in de huidige situatie al, is het zaak ook de warmte uit de lampen zo goed mogelijk te benutten.

Efficiëntere benutting licht door de plant / efficiëntere belichtingstrategieën

Er blijven kansen liggen om het licht beter te laten benutten door de plant. Het gaat hierbij om onderzoek en demonstratie naar de volgende onderwerpen:

- Effecten lichtkleuren op planten, met name het 'basispectrum' dat nodig is voor de aansturing van processen bij planten waardoor de totale effectiviteit van kunstlicht vergroot wordt. Hierbij dient het (mogelijke) effect op ziekten en plagen en biologische strijders meegenomen te worden.
- Optimale lichtbenutting door de plant
- Betere afstemming belichting op de behoeften van de plant; belichten op basis van de assimilatenbalans.

Vermindering van de CO2-behoefte.

De hoeveelheid doseerbare CO2 is beperkt bij een klimaatneutrale teeltwijze. Bovendien verschuift het accent naar een gelijkmatiger jaarrondproductie (minder nadruk op de zomer en meer op de winter). Een optimalere benutting door het gewas en minimalisatie van het verlies is daarom een vereiste. Het ontbreekt nog aan baanbrekende concepten met een minimale CO2-input.

Algemeen

- Het scala aan gewassen is groot en zal naar verwachting groter gaan worden. Dit vraagt meer aandacht voor klimaatneutrale oplossingen voor alle gewassen.
- Demonstraties en pilots van kassen en duurzame klimaatneutrale teeltwijzen
- Gezien de ontwikkelingen rond voedsel en milieu en de beperking van gewasbeschermingsmiddelen, is er meer focus op integrale duurzaamheid (integratie gewasbescherming en energie, maar ook emissieloos telen) in het onderzoek niet alleen gewenst maar ook noodzakelijk in de vervolgperiode, ook na 2020. Hierbij past een aanpak conform systeemdenken.

Disclaimer

Aan deze uitnodiging tot het indienen van indicaties of project voorstellen kan geen enkel recht ontleend worden. Niet aan het ministerie van LNV, LTO Glaskracht Nederland, de Stichting Programmafonds Gastuinbouw of het programma Kas als Energiebron. Financiering van het programma en de onderzoeksbudgetten zijn onder voorbehoud en niet definitief. De genoemde data waarop adviezen of reacties worden gegeven vanuit het projectteam Kas als Energiebron zijn beoogde data waarvan zonder kennisgeving of opgave van reden kan worden afgeweken.

Voor vragen en opmerkingen; aarzel niet om contact op te nemen met de coördinatoren.

Met vriendelijke groet,

Aat Dijkshoorn,
06 - 81613617

adijkshoorn@ltoglaskracht.nl

Leo Oprel
06 - 54215788

l.oprel@minez.nl

Dennis Medema
06 - 42253055

dmedema@ltoglaskracht.nl

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

